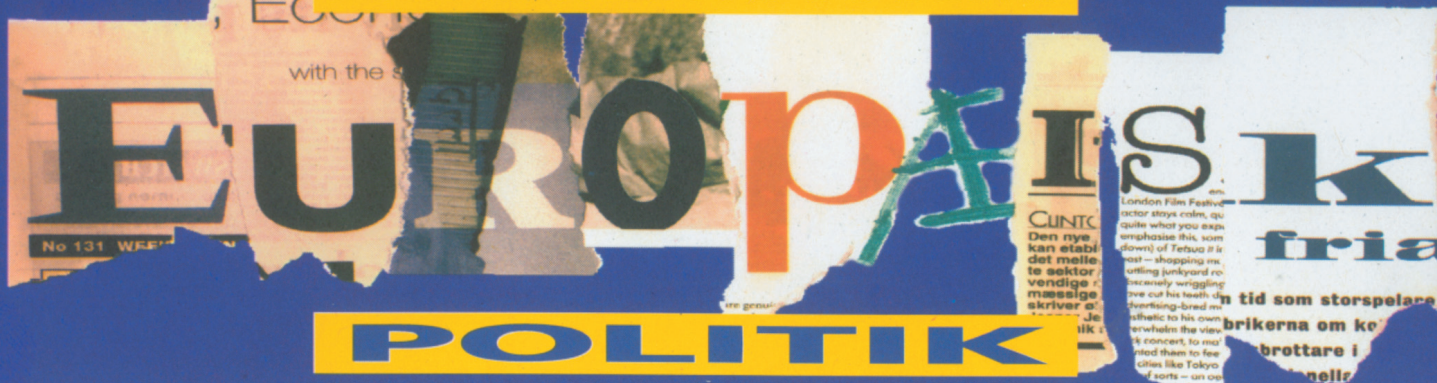

DOKUMENTATION OG DEBAT

BAG OM EU-SAGERNE

Juni-december 2009

- **EU og ulandene i fælles kamp for klimaet**
- **Ændrer en udenrigsminister EU's rolle i verden?**
- **Usikker fløjkoalition i Europa-Parlamentet**
- **Retsforbehold dømmer Danmark ude**
- **Europæiske menneskerettigheder**
- **Levner EU plads til et fortsat nordisk samarbejde?**
- **Norge og den manglende EU-debat**

www.eubev.dk

Bag om EU-sagerne

Nr. 40 december 2009

Udgivet af

Den Danske Europabevægelse
Bremerholm 6, 1069 København K.
Telefon: +45 33 14 11 41
Telefax: +45 33 15 54 84
E-mail: eubev@eubev.dk
Hjemmeside: www.eubev.dk

Ansvarshavende redaktør

Mette Lykke Nielsen

Forfattere

Anne Hald Petersen, Maria Lyngå Madsen, Nanna Kathrine Pedersen,
Tommy Gjedde, Mette Lykke Nielsen

Redaktion

Mette Lykke Nielsen

Forsideillustration

Dres Simonsen, Heimbürger Reklamebureau A/S

Tryk

PrintNord, Hjørring

Redaktionen afsluttet

November 2009

ISSN

Europæisk Politik nr. 54

Indledning

Vi har på Den Danske Europabevægelses sekretariat taget et tilbageblik på perioden juni til december 2009. Formålet med Bag om EU-sagerne er at give et overblik over periodens EU-sager – et overblik, som let kan forsvinde i det daglige medieudbud. I det følgende går vi i dybden med emner, som har præget EU-dagsordenen i den foregående periode.

Det er nu 40. gang, vi udgiver Bag om EU-sagerne. Hvis du ønsker at få skriftet tilsendt, kan du tegne et årsabonnement for 150 kr. For medlemmer af Den Danske Europabevægelse og biblioteker er prisen kun 75 kr. Publikationen kan desuden hentes gratis på www.eubev.dk.

Bagerst i hæftet vil du finde en oversigt over tidligere numre af Bag om EU-sagerne og deres indhold. Hvis du er interesseret i et af disse eller andet af Europabevægelsens materiale, er du meget velkommen til at kontakte os. Vores adresse er:

Den Danske Europabevægelse
Bremerholm 6,
1069 København K.
Telefon: 33 14 11 41
Fax: 33 15 54 84
E-mail: eubev@eubev.dk

God læselyst...

Indhold

EU og ulandene i fælles kamp for klimaet	7
Ændrer en udenrigsminister EU's rolle i verden?	9
Usikker fløjkoalition i Europa-Parlamentet	12
Retsforbehold dømmer Danmark ude	15
Europæiske menneskerettigheder	18
Levner EU plads til et fortsat nordisk samarbejde?	21
Norge og den manglende EU-debat	24

EU og ulandene i fælles kamp for klimaet

Klimaforandringerne truer med at ødelægge frugten af udviklingsarbejdet og skrækscenariet byder på flere mio. klimaflygtninge. Det står klart, at det er nødvendigt at have udviklingslandene med i en global klimaaftale, men at de behøver økonomisk bistand til at opfylde klimamålene og forebygge klimaforandringernes negative konsekvenser.

Af Nanna Kathrine Pedersen

Der er efterhånden bred enighed om, at klimaforandringerne i vid udstrækning er et resultat af de rige landes produktion og forbrug. Paradoksalt nok vil de negative konsekvenser som tørke, oversvømmelser og naturkatastrofer slå hårdest ned i udviklingslandene – især på det afrikanske kontinent. De forværrede levevilkår står i skarp kontrast til FN's udviklingsmål for 2015 – som også EU lægger til grund for sit udviklingsarbejde – og truer desuden med at skabe et forhøjet konfliktniveau de steder, hvor ressourcекnapheden vil blive mere udtalt. Resultatet kan blive en strøm af klimaflygtninge eller migranter, der øger presset på EU's ydre grænser. FN's klimapanel estimerede i 2007, at der i 2080 vil være op mod 3,2 mia. der vil mangle vand, og panelet udtalte som et forsigtigt bud, at flere mio. forventes at forlade deres hjemstavn for at sikre overlevelse.¹ Indsatsen mod klimaforandringer er dermed også en indsats for at sikre livsgrundlaget i udviklingslandene.

Baggrund: Hvis alle havde et køleskab...

Med vores nuværende teknologiske muligheder koster det i CO₂-regnskabet, hvis levestandarden skal forøges, hvilket bidrager til et umiddelbart modsætningsforhold mellem EU's udviklingsarbejde og klimaambitionerne. I dag udgør CO₂-udledningen fra landene syd for Sahara en meget lille andel af verdens samlede CO₂-udledning, så det kræver ikke meget fantasi at forestille sig, hvad der ville ske, hvis indbyggerne i disse lande alle skulle have et køleskab eller alle sammen begyndte at køre i dieslbiler – CO₂-udledningen ville blive skyhøj. Ydermere bliver denne effekt forstærket

af befolkningstilvæksten: I 2050 forventes vi at være 9 mia. indbyggere i verden, der vel at mærke alle må ønske en værdig levestandard. På den anden side er det naturligvis hverken muligt eller ønskeligt at nægte udviklingslandene en højere levestandard. Udviklings- og klimaspørgsmålet hænger altså på mange måder sammen. En ting står dermed klart: Hvis klimaændringerne og de negative følger skal begrænses er det vigtigt at udviklingslandene prioriterer indsatsen – men samtidig er det helt nødvendigt, at de får økonomisk og teknologisk bistand fra de udviklede lande til at imødegå problemet.

Sammentænkning af udviklings- og klimainsatsen

Sammenhængen mellem klimaændringer og udviklingsarbejdet resulterede i 2004 i en rapport fra EU om, hvordan indsatsen inden for de to områder kunne integreres. Klimaændringerne er allerede et faktum og uanset den globale indsats er der allerede befolkninger i især udviklingslande, der er berørte af klimaændringerne. Indsatsen mod disse klimaændringer er derfor tosidet: For det første må de berørte dele af verden kunne tilpasse sig de nye forhold for at mindske sårbarheden overfor nuværende og kommende klimaforandringer. Den anden del af indsatsen skal bekæmpe årsagerne til klimaændringerne ved at forhindre udledning af drivhusgasser og eksempelvis undgå træfældning. På baggrund af dette foreslog Kommissionen at EU's udviklingssamarbejde i fremtiden skulle fokusere på følgende strategiske prioriteter i forhold til klimaændringer:

¹ "Turen går til de varme lande" Politikens Forlag (2009)

- 1) Politisk opprioritering af klimaændringer
- 2) Støtte til tilpasning til klimaændringernes følger
- 3) Støtte til bekæmpelse af klimaændringer
- 4) Kapacitetsudvikling.²

Evnen til at tilpasse sig klimaændringerne er bestemt af faktorer som økonomiske ressourcer og andre aktiver som teknologi og information, infrastruktur og stabile statsinstitutioner. Da mange af udviklingslandene har begrænsede ressourcer er disse meget sårbare overfor klimaændringer og det er derfor væsentligt at højne udviklingslandenes evne til at tilpasse sig de nye forhold for at mindske sårbarheden og forde bæredygtig udvikling. Det er især de mindst udviklede lande (LCD-landene) og de små østater, der er udsatte.³

EU's udspil til COP15

I 2007 vedtog EU de såkaldte 20-20-20-mål som vejledende for EU's klimaindsats. Målene dækker over at vedvarende energi i 2020 skal dække 20 pct. af medlemslandenes samlede energiforbrug, at medlemslandene samlet skal reducere CO₂-udledningen med 20 pct. i forhold til 1990-niveauet, og endeligt, at man skal efterstræbe, at energieffektiviteten øges med 20 pct. EU har efterfølgende besluttet at begrænse CO₂-udledningen med 30 pct. hvis det lykkes at opnå en ambitiøs aftale på COP15 i december 2009. I EU's udspil til, hvordan der opnås en omfattende klimaafale, lægges der vægt på at industrilandene – herunder EU-landene – skal føre an i bestræbelserne på at udvikle og anvende nye teknologier, forpligte sig til at overholde en udledningsreduktion på mindst 30 pct. i 2020 og være med til at finansiere udviklingslandenes klimatilpasning og -indsats. Til gengæld bør (de mere velstående) udviklingslande udarbejde ambitiøse strategier for reduktion i udledningen af drivhusgasser og vedtage målbare, konkrete og effektive tiltag med støtte fra de industrialiserede lande.⁴

EU's finansieringsudspil til klimaindsatsen i udviklingslandene

Som optakt til COP15, kom EU-Kommissionen i slutningen af oktober 2009 med sit udspil til, hvordan tilskuddet til udviklingslandenes klimaindsats skal finansieres. I udspillet lægges der vægt på at de mere velstillede udviklingslande også skal bidrage til klimaindsatsen. En vurdering fra Kommissionen lyder på, at en ambitiøs klimaafale vil betyde at udviklingslandene vil få brug for et årligt beløb på ca. 100 mia. euro til at mindske udledningen og tilpasse sig klimaændringerne. I Kommissionens udspil er der lagt op til at pengene til finansieringen primært skal komme fra tre tiltag:

- Finansiering fra udviklingslandene selv – hovedsagligt gennem strategier for energi-effektivisering.
- Et internationalt marked for CO₂-kvoter – i følge EU, vil et sådant marked kunne generere op mod 38 mia. euro om året, hvis verdens ledere følger EU's udspil til COP15.
- International finansiering fra de industrialiserede lande – herunder EU – og de mere velstillede udviklingslande.

Ud fra disse parametre skønner Kommissionen, at den internationale finansiering bør dække et årligt beløb på mellem 22 mia. og 50 mia. euro i 2020. Bidraget skal komme fra de udviklede lande og de bedre stillede udviklingslande og beregnes ud fra de enkelte landes medansvar for CO₂-udledningen og evne til at bidrage økonomisk.⁵

Udvikling og klima står som to af de mest preserende temaer i verdenspolitikken og klimaspørgsmålet vil også i fremtiden være en integreret del af EU's udenrigs- og udviklingspolitik.

2 www.eur-lex.europa.eu: "Meddelelse fra Kommissionen til Rådet og Europa-Parlamentet – Klimaændring og udviklingssamarbejde"

3 www.europa.eu/legislation_summaries

4 www.ec.europa.eu: "Mod en global klimaændringsaftale i København" (280109)

5 www.ec.europa.eu/climateaction: "EU's udspil om finansieringen af klimaindsatsen i udviklingslandene"

Ændrer en udenrigsminister EU's rolle i verden?

Gennem de seneste måneder har det været diskuteret hvem, der skal være EU's nye høje repræsentant for udenrigsanliggender, og hvor meget ansvar denne person skal have. Valget er faldet på den britiske baronesse Cathrine Ashton. Hun har indtil nu været EU's handelskommissær. Men hvad betyder den nye post egentlig og formår Cathrine Ashton at vende EU's image som en sikkerhedspolitisk dværg?

Af Mette Lykke Nielsen

EU bliver taget alvorlig af Washington, Beijing, Tokyo og Moskva når det drejer sig om handelspolitik og økonomiske spørgsmål, men når det gælder sikkerhedspolitik, er der stadig lang vej til respekt fra de andre lande. EU-landene er verdens største bidragsyder af ulands- og nødhjælpsbistand, og står samlet set for halvdelen af al udviklingsbistand i Verden.¹ Derimod har Europa ingen militær magt, og har heller ikke udnyttet udbetalingen af bistandsmidler strategisk, som man f.eks. har set i USA. Europas økonomiske styrke og historie berettiger til at spille en rolle på den udenrigspolitiske scene.

Tidligere har det udenrigspolitiske samarbejde været præget af mange forskellige aktører. Europa-Kommissionen har styret udviklingsbistanden, som er et vigtigt redskab i forhold til udenrigspolitikken. Kommissionen har ligeledes flere end 130 delegationer med embedsmænd og diplomater rundt om i hele verden. EU's hidtidige udenrigspolitiske chef Javier Solana har derimod kun haft en beskedent stab på 4000 ansatte til at føre EU's egentlige udenrigspolitik.²

Kina bæver, USA glæder sig og Rusland tænker sig om

Der er høje forventninger når EU får sin helt egen udenrigstjeneste den 1. december 2009. Med Lissabon-traktaten bliver EU's fælles udenrigs- og sikkerhedspolitik styrket. Den opdeling, der før var mellem Rådet og Kommissionen forsvinder, idet man opretter

et samlet organ "European External Action Service" (EEAS). Cathrine Ashton har som EU's nye høje repræsentant – i folkemunde udenrigsminister – meget frie rammer i forhold til at skabe en udenrigspolitisk tjeneste.³ EU's nye udenrigsminister får et samlet årligt budget på 635 mio. Euro og kontrol over en diplomatisk stab på mellem 5000 og 6000 ansatte. Cathrine Ashton bliver ligeledes næstformand i den nye Europa-Kommission, og skal derudover lede de månedlige møder mellem EU-landenes udenrigsministre.⁴

Rent politisk får Ashton beføjelser til at bruge EU's udviklingshjælp til at fremme EU's fælles udenrigspolitik. Den nye udenrigstjeneste vil føre til, at Europas interesser og synspunkter vil blive stærkere repræsenteret. Med tiden har den nye udenrigspolitiske tjeneste mulighed for at udvikle sig til at blive en ny mastodont i forhold til de nationale diplomatiske tjenester.

En svær begyndelse

Cathrine Ashton kan få en svær start i Bruxelles. Hun har dog den fordel at hun kender EU-systemet indefra, da hun har været handelskommissær - en post som hun overtog for et år siden, da tidligere handelskommissær Peter Mandelson ønskede at vende tilbage til britisk indenrigspolitik. Ashton har dog nået at markere sig på den europæiske scene ved bl.a. at færdigforhandle en handelsaftale mellem EU og Sydkorea.⁵ Hun har endvidere løst en mere end et årti lang konflikt mellem EU og USA

1 EU – en verden til forskel, red. Jakob Sjøberg (2009)

2 www.eda.europa.eu – "Organisational Chart" (021209)

3 <http://register.consilium.europa.eu> – "Presidency report to the European Council on the European External Action Service" (021209)

4 Lissabon-Traktaten art. 18 EU

5 <http://europa.eu> – "EU and South Korea initial free trade deal" (021209)

om hormoner.⁶ Hun kan altså skabe resultater, men rent udenrigspolitisk er hun stadig en uprøvet aktør.

Cathrine Ashtons første opgave bliver at etablere den europæiske udenrigstjeneste og placere den i forhold til EU-institutionerne og generaldirektoraterne. Hun skal først og fremmest rekruttere de nye medarbejdere, hvor hun personligt skal være involveret i at besætte de ledende poster i tjenesten. Som andre steder i EU-systemet besættes posterne ikke kun ud fra ansøgernes kvalifikationer, men derimod også ud fra at finde en balance i forhold til nationalitet, køn og tidligere ansættelsessted. EU-landene har bestemt, at den kommende udenrigstjeneste minimum skal bestå af en tredjedel medarbejdere fra Kommissionen, og en tredjedel skal rekrutteres direkte fra medlemslandenes udenrigstjenester. En anden tidskrævende post for Ashton bliver møder. Det forventes, at hun får cirka 200 mødedage om året alene i Bruxelles. Hvordan hun skal finde tid til at opbygge netværk og relationer til resten af Verden vides endnu ikke.

EU-repræsentationer eller EU-ambassader

EU's 135 repræsentationskontorer i Verden kommer med tiden måske til at fungere mere som EU-ambassader. I dag er medarbejderne på EU's repræsentationskontorer typisk programmedarbejdere, som forvalter særlige EU-programmer i det land, hvor repræsentationen ligger. Det vil dermed sige, at der på nogle af repræsentationerne ikke er ansat folk, som har udenrigspolitisk erfaring. Der ligger altså et stort arbejde for den nye udenrigstjeneste i forhold til at omdanne kontorerne til ambassadelignende kontorer, der kan agere udenrigspolitisk. I Storbritannien, som tidligere har bremset denne ide, er der stor skepsis om dette. Tyskland, Frankrig og Danmark har derimod støttet ideen om fælles EU-ambassader.

Intern magtkamp kan svække den nye udenrigsminister

Med Lissabon-traktaten følger også udnævnelse af en EU-præsident. Valget er her faldet på den nuværende belgiske premierminister Herman Van Rompuy. Fælles for de nye poster

er, at definitionen af deres konkrete poster kun løst er beskrevet i Lissabon-traktaten.⁷ Det er derfor i høj grad Herman van Rompuy og Cathrine Ashton, der skal definere rollerne både indadtil i EU-systemet og udadtil i forhold til EU's samarbejdspartnere i Verden. En tredje person, som også skal være med i denne magtfordeling, er EU-Kommisisionens formand José Manuel Barroso. Med en præsident og en udenrigsminister risikerer José Manuel Barroso at blive klemmt i EU's hierarki. De vil alle gerne profilere sig på verdensscenen – men hvem skal frem i rampelyset? Tanken med de nye poster er at give EU en klarere fælles røst i verden og en større kontinuitet, end de hidtidige nationale halvårs-formandskaber, men der er stadig et stort arbejde, der skal gøres, før det bliver en realitet.

Danmarks udenrigspolitiske rolle

Ikke kun i Bruxelles vil den nye udenrigspolitiske tjeneste spille en rolle. Det vil også have positiv effekt på medlemslandene, at EU kommer til at agere udenrigspolitisk. For Danmark vil det i høj grad betyde, at vi bliver en del af en stærkere og mere samlet udenrigspolitik. Danmark vil få mulighed for at spille en rolle, hvor dansk diplomati pga. sin størrelse ikke tidligere har haft nogen magt. Det eneste, der sætter en stopper for dansk indflydelse på forsvarsområdet, er forsvarsundtagelsen. Lissabon-traktaten har medført, at der nu er større åbenhed over for, at EU begynder at spille en samlet rolle i verdenspolitikken. Den danske NATO-generalsekretær Anders Fogh Rasmussen har ytret ønske om et tættere samarbejde mellem EU og NATO. Bliver det tilfældet, risikerer Danmark at komme ud på et sidespor.

Ændrer en udenrigsminister EU's rolle i verden?

Der er ingen tvivl om, at det er en fordel for EU at have en udenrigstjeneste, som både spiller sammen med Ministerrådet og Kommissionen. Det er centralt i forhold til at finde en fælles holdning på det udenrigspolitiske område. Vi kan ikke forvente, at EU med det samme bliver en udenrigspolitisk magt – det tager tid at transformere sig fra en sikkerhedspolitisk dværg til at blive taget seriøst af USA, Rusland

⁶ <http://trade.ec.europa.eu> – "Joint statement by Catherine Ashton and US Trade Representative Ron Kirk on bilateral trade issues" (021209)

⁷ Lissabon-traktaten art. 18, art. 27, erklæring 6 og 12

og Kina. Men nu har EU med den nye udenrigstjeneste spillerummet og muligheden for at skabe sig en rolle på verdensscenen.

Der er ingen tvivl om, at der er behov for at EU kan agere udenrigspolitisk. Et eksempel er EU's Ruslands-politik. Rusland har formået at splitte Unionen i forhold til gaspolitikken og på sigt kan det føre til, at EU bliver afhængig af Ruslands elite, når det gælder energiforsyningen. EU er ikke en stat og bliver det nok heller aldrig, så man skal heller ikke forvente, at udenrigstjenesten bliver lige så stærk og homogen som

udenrigstjenesterne i de enkelte lande. Derimod er det ikke utænkeligt, at få de 27 medlemslande til at agere i fællesskab, når de er enige om de store linjer, som de eksempelvis er på Balkan, og hvor kun en fælles politik, vil have virkning (som det er tilfældet i forholdet til Rusland, Kina og i Iran). Der er stadig mange uafklarede spørgsmål omkring EU's udenrigspolitiske tjeneste og den nye udnævnelse af Cathrine Ashton. Der er meget forberedelse, men nok ingen tvivl om, at potentialet for at EU kan spille en større rolle på verdensscenen er banet.

Usikker fløjkoalition i Europa-Parlamentet

Valget til det syvende Europa-Parlament den 7. juni 2009 blev en klar succes for centrum-højre-partierne, med den konservative gruppe, EPP, som valgets helt store vinder. Parlamentets mindre, primært skeptiske politiske grupper, oplevede yderligere fremgang. I samarbejde kan Parlamentets højrefløj på papiret sikre et solidt flertal og danne en permanent koalition. Alligevel vurderer eksperter, at man sandsynligvis vil opleve et Europa-Parlament, hvor de store partier samarbejder hen over midten, på tværs af ideologi og politisk tilhørsforhold. Få et overblik over den parlamentariske situation her.

Af Anne Hald Petersen

Reglerne for afstemninger i Parlamentet

Inden valget til Europa-Parlamentet den 7. juni 2009 blev de manglende fløjkoalitioner forklaret med, at det i de fleste parlamenter ikke har været muligt at sikre en enten højre- eller venstrefløjsalliance, fordi de fleste afstemninger afvikles under krav om et simpelt eller et absolut flertal. Et simpelt flertal er et flertal af de medlemmer, der deltager i afstemningen, mens et absolut flertal er et flertal af alle medlemmer. Når Parlamentets medlemmer stemmer, sker det enten ved håndsoprækning eller ved elektroniske afstemninger. Elektroniske stemmer der føres til protokols og offentliggøres kaldes roll-call-votes. Afstemningsmetoden giver vælgerne, de politiske grupper og medierne muligheden for at gå tilbage og se, hvad hvert enkelt medlem har stemt. Kun en ud af tre af alle afstemninger i Europa-Parlamentet bliver afgjort ved roll-call-votes.¹ I Europa-Parlamentets forretningsorden er det fastsat, at en afstemning kun tages ved hjælp af roll-call-votes hvis 32 medlemmer af Europa-Parlamentet eller en politisk gruppe forlanger det. Visse afstemninger, såsom eksempelvis om godkendelsen af EU-Kommissionens formand, foretages altid ved roll-call-votes. På trods af, at roll-call-votes kun anvendes i hver tredje afstemning, og dermed ikke giver et fuldkomment billede af afstemningerne i Parlamentet, er afstemninger den eneste offentlige tilgængelige kvantitative kilde til afstemningernes resultater og

anvendes derfor i stor grad til at vurdere samarbejdet de politiske grupper imellem. Tidligere studier af roll-call-votes i Parlamentet viser eksempelvis, at Parlamentets to største grupper, den konservative gruppe EPP-ED, nu EPP og den socialdemokratiske gruppe PES, nu S&D, i større grad end tidligere stemmer imod hinanden og dermed oftere konkurrerer om at samle et politisk flertal. Dog viser opgørelserne også, at afstemninger i Europa-Parlamentet stadig oftest sikres ved et bredt samarbejde mellem EPP og S&D.²

Usikker højrefløjskoalition

Efter valget til det syvende Europa-Parlament ser situationen anderledes ud. Valgets resultat blev, at den borgerlige fløj på papiret kan samle et solidt flertal. EPP tæller efter valget 264 medlemmer og gruppen er dermed for andet valg i træk Parlamentets største.³ På samme fløj finder man gruppen Alliancen af Liberale og Demokrater for Europa (ALDE), der efter valget tæller 84 medlemmer.⁴ De to grupper kan dog ikke mønstre et flertal alene⁵ og samarbejde med de to nydannede grupper, Europæiske Konservative og Reformister og gruppen for Europæisk Frihed og Demokrati er dermed nødvendig for at sikre et højrefløjsflertal. Europæiske Konservative og Reformister (ECR) er EU-skeptiske og er kommet til efter britiske konservatives afsked med EPP. Hvis den anden nydannede EU-kritiske gruppe, Gruppen

1 Hix, Simon: Legislative Behaviour and Party Competition in European Parliament (2001)

2 Hix, Simon: What to Expect in the 2009-14 European Parliament: return of the Grand Coalition (2009)

3 <http://www.europarl.europa.eu> – oversigt over Europa-Parlamentet (201109)

4 www.europarl.europa.eu – oversigt over Europa-Parlamentet (201109)

5 www.fagligt.eu/ - EU-Parlamentet

for Europæisk Frihed og Demokrati (EFD) tælles med, er flertallet solidt og stemmerne af de 54 medlemmer i ECR og de 22 medlemmer i EFD⁶ er dermed udslagsgivende. Den borgerlige fløj vil på papiret derfor i samarbejde kunne mønstre nok medlemmer til at dominere Europa-Parlamentets afstemninger. På den anden fløj oplevede især den socialdemokratiske gruppe, S&D, tilbagegang, men bibeholdt med sine 184 medlemmer sin position som Parlamentets anden største gruppe.⁷ Denne position sikrede også gruppen det delte formandskab af Parlamentet med den konservative gruppe. I de sidste Parlater, har de socialdemokratiske og konservative delt formandsposten mellem sig, således at hver af de to politiske grupper på skift har formandskabet i togethalvt år.

I en analyse af sammensætningen af det syvende Europa-Parlament vurderede ekspert i Europa-Parlamentets afstemninger, Simon Hix, at det er tvivlsomt at ALDE og EPP vil danne en vedvarende koalition med højrefløjens EU-skeptiske grupper. Hix peger på, at de to partier valgte at hente støtte fra S&D og ikke de EU-skeptiske grupper ved

Parlamentets første afstemning i juli 2009. Resultatet var nedslående for EPP, der måtte udskyde valget af Kommissionens formand til september og samtidig give socialdemokraterne nøgleposter i Parlamentets komitéer.⁸ Har de politiske grupper fulgt denne linje? For at give svar på dette er det nødvendigt at dykke ned i statistikken over Parlamentets afstemninger.

Det nye Europa-Parlaments første roll-call-vote efter sommerens pause var den 14. september 2009.⁹ Fra denne dato og til midt i november er der registreret 149 elektroniske afstemninger i Parlamentet.¹⁰ Afstemningerne viser, at EPP oftest samarbejder med ECR og ALDE, der begge er partier placeret på højrefløjens. De britiske konservatives afsked med EPP, og som følge heraf dannelsen af det nye borgerlige parti, ECR, ser derfor ikke ud til at have stor betydning for EPP. ECR stemmer i knap otte ud af ti afstemninger sammen med EPP. Til gengæld stemmer EPP oftere sammen med den socialdemokratiske gruppe, S&D, end partiet gør med det yderste af højrefløjens, partiet EFD. EPP stemmer i seks ud af ti afstemninger sammen med S&D.

	Afstemningslighed mellem EPP (Det Europæiske Folkeparti Gruppe (Kristelige demokrater) og: ¹¹	
	ECR - De Europæiske Konservative og Reformister	78,52 %
	ALDE - Gruppen Alliancen af Liberale og Demokrater for Europa	65,77 %
	S&D - Gruppen for Det Progressive Forbund af Socialdemokrater i Europa-Parlamentet	60,40 %
	EFD - Gruppen for Europæisk Frihed og Demokrati	48,99 %
	GREENS/EFA - Gruppen De Grønne/Den Europæiske Fri Alliance	46,31 %
	GUE-NGL - Den Europæiske Venstrefløjs Fællesgruppe/Nordisk Grønne Venstre	38,26 %

	Afstemningslighed mellem S&D (Gruppen for Det Progressive Forbund af Socialdemokrater i Europa-Parlamentet) og: ¹²	
	ALDE - Gruppen Alliancen af Liberale og Demokrater for Europa	78,52 %
	GREENS/EFA - Gruppen De Grønne/Den Europæiske Fri Alliance	65,77 %
	GUE-NGL - Den Europæiske Venstrefløjs Fællesgruppe/Nordisk Grønne Venstre	60,40 %
	EPP - Det Europæiske Folkeparti Gruppe (Kristelige demokrater)	48,99 %
	ECR - De Europæiske Konservative og Reformister	46,31 %
	EFD - Gruppen for Europæisk Frihed og Demokrati	38,26 %

6 <http://da.wikipedia.org/> - Europa-Parlamentets grupper

7 www.europarl.europa.eu - oversigt over Europa-Parlamentet (201109)

8 Hix, Simon: What to Expect in the 2009-14 European Parliament: return of the Grand Coalition (2009)

9 www.votewatch.eu (201109)

10 www.votewatch.eu (201109)

11 [votewatch.eu](http://www.votewatch.eu) (181109)

12 [votewatch.eu](http://www.votewatch.eu) (181109)

Vender man billedet rundt og kigger på den socialdemokratiske gruppe er det værd at bemærke, at gruppen i større grad end EPP stemmer sammen med den borgerlige gruppe, ALDE. I knap ni ud af ti afstemninger stemmer S&D således sammen med ALDE. ALDE bør dog forventes oftere at stemme sammen med EPP, når partierne skal tage stilling til lovgivning vedrørende det indre marked, som det syvende parlament endnu ikke har stemt om.

Med dette i betragtning er den eneste betragtelige koalition i Parlamentet et samarbejde mellem S&D, ALDE, GREENS og GUE-NGL der har stemt sammen i 23,49 pct. af de 149 afstemninger.¹³

Selv om ALDE stemmer sammen med venstrefløjen kan grupperne dog ikke sammen sikre et flertal og de er dermed både afhængige af streng partidisciplin, hvor gruppernes medlemmers stemmer ikke afviger fra resten af gruppen og afhængige af stemmer fra andre medlemmer eller løsgængernes for at sikre et flertal i Parlamentet.

Tilbagevendende til det brede samarbejde

I 2004-2009 stemte den konservative gruppe, der hed EPP-ED, og den socialdemokratiske gruppe, der hed PSE, sammen i 69,7 pct. af alle afstemninger.¹⁴ De politiske grupper stemte derfor oftere sammen end tilfældet er i det nyvalgte Europa-Parlament. Det samme er tilfældet for stemmeligheden mellem EPP-ED og ALDE, der i det forrige Parlament (2004-2009) stemte sammen i 77,1 pct. af alle afstemninger. Foreløbigt lader ALDE til at stemme oftere med venstre-fløjen end højrefløjen. ALDE stemmer således sammen med S&D i 89,9 pct. af de 149 afstemninger mod 65,7 pct. med EPP.¹⁵ Alligevel sikrer EPP et bredt flertal hen over midten i 60 pct. af alle afstemninger, hvor EPP og S&D samarbejder. Samtidig stemmer EPP stort set lige så ofte sammen med det grønne parti, GREENS, som det stemmer med det EU-skeptiske parti EFD. Der er dermed endnu ikke nogle tegn på, at EPP skulle danne en vedvarende koalition på højrefløjen. Her er det især af betydning, at ALDE, der stemmer sammen med EPP i 65,7

pct. af alle afstemninger, kun stemmer sammen med EFD i 32,9 pct. af alle afstemninger.¹⁶ For at sikre en fløjkoalition er EPP derfor afhængig af, at ALDE i langt højere grad end det er tilfældet nu, er villig til at stemme sammen med den EU-skeptiske gruppe, EFD. Uden et samarbejde mellem ALDE og EFD er EPP afhængig af venstrefløjen, for ikke at skulle samarbejde med det nydannede EU-skeptiske parti, ECR. ALDE og EPP kan ikke alene sikre et flertal.

Er tiden løbet fra de politiske grupper?

Hvorvidt de politiske grupper i Europa-Parlamentet vil fortsætte det brede samarbejde eller om en højrefløjkoalition virkelig er mulig, vil kun de næste års afstemninger vise. Analysen giver et overblik over de nuværende problematikker og udfordringer, som præger afstemningerne i Parlamentet. Afstemningerne giver dog anledning til en diskussion af de politiske gruppers fremtid. Traditionen for et bredt samarbejde er af mange iagttagere kritiseret for at forvirre vælgerne, der gerne vil kunne se, at det gjorde en forskel, hvorvidt de stemte til højre eller venstre. Kritikere af det brede samarbejde efterlyser derfor mere politisk konkurrence og vedvarende koalitioner, der skal gøre Parlamentet demokratisk og gennemskueligt for den enkelte vælger. Det nuværende Europa-Parlament burde i denne optik udnytte den parlamentariske situation og danne en fløjkoalition, for dermed at sikre, at vælgerne kan se, at deres stemme til højre eller venstre gjorde en forskel. Situationen er dog mere kompleks end som så: Parlamentet er ikke kun opdelt i en højre-venstre fløj, men er i lige så høj grad opdelt i grupper for det europæiske samarbejde, og grupper imod. Man kan derfor ikke forvente, at pro-europæiske grupper som EPP og ALDE, vil danne en vedvarende koalition med det EU-skeptiske parti, EFD, hvis stemmer er udslagsgivende for en højrefløjkoalition. Derfor er situationen i det syvende Europa-Parlament ikke meget anderledes end i de andre parlamenter, hvor en fløjkoalition heller ikke har været mulig og de store partier derfor er afhængige af stemmer fra den modsatte fløj. Et samlet og enigt Europa-Parlament kan samtidig også tænkes at stå stærkere og have større gennemslagskraft i den inter-institutionelle beslutningsproces med Parlamentet og Ministerrådet.

13 www.votewatch.eu (201109)

14 www.votewatch.eu (201109)

15 www.votewatch.eu (201109)

16 www.votewatch.eu (201109)

Retsforbehold dømmer Danmark ude

Efter flere års forhandlinger kan Lissabon-traktaten endelig træde i kraft pr. 1. december 2009. Det betyder, at EU ændres institutionelt; bl.a. vil samarbejdet om retlige og indre anliggender fremover være overstatsligt, hvilket får konsekvenser for det danske forbehold og for Danmarks indflydelse i EU.

Af Maria Lyngå Madsen

Danmarks forbehold over for EU-samarbejdet om retlige og indre anliggender (RIA) blev indført med Edinburgh-afgørelsen i 1992. En af hovedårsagerne til at retsforbeholdet blev oprettet var, at mange danskere frygtede, at RIA-samarbejdet ville have en underliggende dagsorden og føre til et forbundspoliti – et slags europæisk FBI.¹ Denne frygt har sidenhen vist sig at være ubegrundet, da EU's samlede politienhed Europols største rolle er, at fungere som en informationsenhed. Den kan kun bistå det nationale politi og er ikke en europæisk pendant til det amerikanske FBI.²

Retsforbeholdet blev formuleret således, at det angår samarbejdsformen. Det betyder, at Danmark kun kan deltage i den del af RIA-samarbejdet, der foregår på mellemstatsligt niveau, dvs. samarbejde, hvor alle medlemslandene skal være enige, og hvor de nationale parlamenter skal godkende alle forslag. Men Danmark kan ikke deltage i den del af RIA-samarbejdet, der foregår på overstatsligt niveau, dvs. samarbejde, hvor der benyttes flertalsafgørelser, og hvor afgørelserne gælder direkte for EU's borgere.

RIA-samarbejdets udvikling

EU's retlige og indre anliggender omfatter politikområderne: asyl, indvandring, grænsekontrol, civilret, politisamarbejde og strafferet.³ Disse samarbejdsområder er alle nogle, der er med til at skabe det indre marked med fælles grænser og fri bevægelighed, hvilket er én af EU-samarbejdets absolutte kerneværdier.⁴

RIA-samarbejdet blev formaliseret og udbyg-

get med Maastricht-traktaten i 1992, hvor man fandt det nødvendigt at opprioritere området for at håndtere den stigende handel, rejseaktivitet og grænseoverskridende kriminalitet, som medlemslandene oplevede. Danskerne stemte nej til Maastricht-traktaten i 1992, og regeringen måtte i samarbejde med oppositionen udarbejde et "nationalt kompromis", der gav Danmark forbehold for samarbejdet. Det danske forbehold over for RIA havde på dette tidspunkt ikke store konsekvenser for Danmark, idet Maastricht-traktaten placerede størstedelen af alle politikområderne i det mellemstatslige samarbejde, og derfor kunne Danmark altså, på trods af sit forbehold, deltage i størstedelen af RIA-samarbejdet.

Siden Maastricht-traktaten er flere områder imidlertid blevet flyttet fra mellemstatsligt til overstatsligt samarbejde. De største ændringer skete med Amsterdam-traktaten i 1999, hvor områderne grænsekontrol, asyl, indvandring samt civilretligt samarbejde blev overført til overstatsligt samarbejde. Hermed har Danmarks forbehold altså fået praktiske konsekvenser, da Danmark er blevet udelukket fra samarbejdet på disse politikområder.

Danmark har dog stadig nogle muligheder for at kunne deltage i samarbejdet, bl.a. igennem parallelaftaler med EU. Disse parallelaftaler lyder umiddelbart fornuftige for Danmark, men Danmark kan ikke vælge og vrage mellem EU-reglerne. Det kræver nemlig godkendelse fra Kommissionen og de øvrige medlemsstater, for at Danmark kan få en parallelaftale med EU. Danmark har anmodet om parallelaftaler

1 DUPI (Dansk Udenrigspolitisk Institut) (2000). Udviklingen i EU siden 1992 på de områder, der er omfattet af de danske forbehold. København: Dansk Udenrigspolitisk Institut

2 Folketinget (2004). Rets- og udlændingepolitikken i EU. Folketinget

3 Manners, Ian og Catharina Sørensen mfl. (2008). Retlige og indre anliggender. I Dansk Institut for Internationale Studier (ed.) De danske forbehold over for den europæiske union – udviklingen siden 2000. (p. 255-363). København

4 Lissabon-traktaten, artikel 26, stk. 2 (tidligere art. 14 EF)

på seks områder, hvoraf Kommissionen kun har indvilget i at indlede forhandlinger på fire af områderne.⁵ Eksempler på EU-regelsæt, Danmark har tilsluttet sig gennem parallel-aftaler, er Dublinregelsættet, der fastlægger, hvilken medlemsstat der er ansvarlig for en asylansøgning, og Eurodac, der er en database, hvor myndigheder i EU kan sammenligne fingeraftryk fra asylansøgere. Ét af de regelsæt, Danmark ikke fik lov til at være med i, er EU's fælles skilsmisseregler og regler for konkurs.⁶ At Danmark ikke er med i skilsmissereglerne kan medføre praktiske problemer, når eksempelvis skilsmisse- og forældremyndighedssager skal afgøres på tværs af grænserne – hvilket lands regler skal så benyttes?

Dette er blot nogle eksempler på det danske retsforbeholds konsekvenser for Danmark, men i alt er der 189 beslutninger inden for RIA, Danmark ikke har kunnet deltage i fra Amsterdam-traktatens ikrafttræden i 1999 og frem til maj 2008.⁷ Både Maastricht-traktaten og særligt Amsterdam-traktaten har været med til at udvikle RIA-samarbejdet, så det i dag er blevet ét af EU's hurtigst voksende politik-områder med i gennemsnit ti nye lovforslag om måneden.⁸

Lissabon-traktaten sparker Danmark af banen

Som det ses ovenfor, har Amsterdam-traktaten medført en væsentlig ændring af RIA-samarbejdet, og mange af samarbejdsområderne er allerede blevet flyttet fra mellemstatsligt til overstatsligt samarbejde. Med EU's nyeste traktat, Lissabon-traktaten, ændres RIA-samarbejdet drastisk, idet Lissabon-traktaten flytter de sidste politikområder (politissamarbejde og strafferet) til overstatsligt samarbejde. Det vil medføre, at Danmark, på grund af retsforbeholdet, ikke længere kan deltage i EU's politissamarbejde og strafferetslige samarbejde.

At politissamarbejdet bliver overstatsligt betyder, at Danmark ikke længere kan deltage i Europol og Eurojust. Europol er EU's politikontor, der fungerer som en politi- og informationsenhed, hvor medlemslandene kan udveksle informationer og gennemføre grænseoverskridende efterforskninger sammen. Eurojust er EU's fælles anklagemyndighed, der bistår medlemslandene i deres efterforskning og retsforfølgelse af grænseoverskridende kriminalitet.⁹ Disse to instanser er begge vigtige i kampen mod grænseoverskridende kriminalitet, menneskehandel, narkohandel og terror. Danmark har haft meget nytte af både Europol og Eurojust, og det danske politi er tilmed dét politi i EU, der bruger Eurojust mest.¹⁰ Derfor vil det forventeligt gå ud over det danske politis arbejde og mulighed for at opklare kriminalitet, når de ikke længere kan benytte sig af de to EU-instanser.

Danmark får med Lissabon-traktaten mulighed for at ændre sit retsforbehold til en tilvalgsordning, hvor Danmark fra retsakt til retsakt kan bestemme, om man vil deltage eller ej.¹¹ Det vil sige, at Danmark kan gå fra en opt-out-model til en opt-in-model, ligesom Irland og Storbritannien har på området. Opt-in-modellen betyder, at Danmark blot inden tre måneder, skal meddele Rådets formand, at Danmark ønsker at deltage i vedtagelsen og anvendelsen af et fremsat forslag. Herved behøver Danmark ikke længere at indgå parallel-aftaler på mellemstatsligt basis. For at Danmark kan få denne tilvalgsordning, kræver det en folkeafstemning.¹²

Hvad nu?

Som artiklen viser, er der sket utrolig meget inden for RIA-samarbejdet, siden forbeholdet blev indført. Både Maastricht-traktaten og Amsterdam-traktaten har lagt stor vægt på at udbygge RIA-samarbejdet, da det har vist sig nødvendigt at håndtere mange af RIA's politik-

5 Folketinget (2004). Rets- og udlændingepolitikken i EU. Folketinget.

6 www.eu-oplysningen.dk

7 Folketingets EU-Oplysning (Juni 2008). Danmarks retlige forbehold. I Folketingets EU Fakta nr. 31.

8 Monar, Jörg (2007). "Justice and Home Affairs", *Journal of Common Market Studies* 45, p. 227

9 Manners, Ian og Catharina Sørensen mfl. (2008). Retlige og indre anliggender. I Dansk Institut for Internationale Studier (ed.) *De danske forbehold over for den europæiske union – udviklingen siden 2000.* (p. 255-363). København

10 Europabevægelsen (2003). *Argumentsamling om forbeholdet overfor retlige og indre anliggender.* Forbeholdet overfor retlige og indre anliggender (pp. 65-78). Tænketanken Ja til Europa.

11 Folketingets EU-Oplysning (2008). *Lissabon-traktaten – Baggrund, fakta og forklaring.*

12 Manners, Ian og Catharina Sørensen mfl. (2008). Retlige og indre anliggender. I Dansk Institut for Internationale Studier (ed.) *De danske forbehold over for den europæiske union – udviklingen siden 2000.* (p. 255-363). København

områder, bl.a. grænseoverskridende kriminalitet, på EU-niveau.

Den seneste udvikling inden for RIA sker med Lissabon-traktaten. Denne traktat tvinger Danmark til at tage stilling til sin fremtidige rolle i EU, og Danmark har ifølge Dansk Institut for Internationale Studier tre scenarier for sin videre deltagelse i RIA-samarbejdet: 1. Danmark kan beholde forbeholdet, 2. Danmark kan afskaffe forbeholdet, eller 3. Danmark kan ændre forbeholdet til en tilvalgsordning.¹³ De to sidste muligheder kræver en folkeafstemning i Danmark.

Det danske retsforbehold har vist sig at få langt større konsekvenser for Danmarks rolle i EU end det var forventet, da forbeholdet blev formuleret i 1992. Forbeholdet går på den overstatslige samarbejdsform og ikke på samarbejdets indhold. Eftersom samarbejdet har ændret karakter siden 1992 og er blevet mere overstatsligt, har konsekvenserne for Danmark været alvorlige, da Danmark er blevet udelukket fra flere af politikområderne. Lykke

Friis kalder retsforbeholdet "det forkerte forbehold"¹⁴ og forklarer det med, at partierne, der formulerede forbeholdet i 1992, ikke vidste præcis, hvad de tog forbehold for. Forbeholdet har vist sig at være forkert. Danmark formulerede forbeholdet med frygten for et europæisk forbundspoliti, som ikke kommer til at eksistere, og i stedet for at gavne Danmarks interesser, har forbeholdet udelukket Danmark fra en række politikområder og EU-regler, og konsekvenserne er, at Danmark har mistet indflydelse i EU.

Lissabon-traktaten trådte i kraft fra den 1. december 2009, hvilket betyder, at Danmark fremover skal udfases fra RIA-samarbejdet. Hvis Danmark ønsker at være et jævnbyrdigt medlem af EU, med indflydelse på beslutningerne, deltagelse i EU's fælles regler om civil- og strafferet, og deltagelse i kampen mod grænseoverskridende kriminalitet, så er det nødvendigt, at Danmark får afskaffet sit retslige forbehold og omsider bliver en fuldgyldig deltager i EU.

13 Manners, Ian og Catharina Sørensen mfl. (2008). Retlige og indre anliggender. I Dansk Institut for Internationale Studier (ed.) De danske forbehold over for den europæiske union – udviklingen siden 2000. (p. 255-363). København

14 Friis, Lykke (2002). Den europæiske byggeplads – Fra fælles mønt til europæisk forfatning. Centrum.

Europæiske menneskerettigheder

Europæiske menneskerettigheder beskyttes af EF-domstolen, der hører under EU, og Den Europæiske Menneskerettighedsdomstol, der hører under Europarådet. Lissabon-traktaten gør Den Europæiske Unions Charter om Grundlæggende Rettigheder juridisk bindende og styrker og forbedrer dermed beskyttelsen af grundlæggende rettigheder for alle EU-borgere. Men hvilken betydning har Chartret for samarbejdet og beskyttelsen af europæiske menneskerettigheder mellem Europas to domstole?

Af Anne Hald Petersen

Europas to domstole

Europa har i dag to effektive og højt respekterede domstole, der beskytter de europæiske borgeres grundlæggende rettigheder: Den Europæiske Menneskerettighedsdomstol og EF-domstolen. Den Europæiske Menneskerettighedsdomstol behandler sager vedrørende overtrædelser af Den Europæiske Menneskerettighedskonvention fra 1953, udarbejdet og underskrevet af Europarådets medlemslande. Domstolen hører til Europarådet som startede sit virke i 1959.¹ En medlemsstat kan til Domstolen klage over en anden medlemsstats formodede overtrædelse af Menneskerettighedskonventionen, men borgere kan også bringe sager for Domstolen, hvis de mener, at en stat overtræder deres menneskerettigheder. Borgere er dog forpligtet til først at afprøve deres sag ved deres nationale domstole. Menneskerettighedsdomstolens afgørelser er bindende for den krænkende stat.²

Europas anden domstol er EF-domstolen, der blev oprettet i 1952. EF-domstolen er den øverstdømmende myndighed i EU. Domstolens primære opgave er at dømme i sager, der vedrører EU's traktatsgrundlag.³ Den enkelte borger kan ikke bringe deres sag direkte til EF-domstolen, der kun tager stilling til principielle spørgsmål om, hvordan de nationale domstole skal fortolke EU-traktaterne. EU's borgere skal derfor anlægge sag ved deres nationale retssystem.⁴

Da EF-domstolen blev grundlagt var det nok de færreste, der havde forestillet sig, at Domstolen skulle udvikle sig til at blive en vigtig beskytter af europæiske menneskerettigheder. Op til ratificeringen af Lissabon-traktaten har EU end ikke haft et skrevet katalog af grundrettigheder i EU-traktaterne. Begrebet grundrettigheder benyttes af EF-domstolen i stedet for begrebet menneskerettigheder. Begrebet grundrettigheder er mere omfangsrigt og omfatter minimumsrettighederne fastlagt i Den Europæiske Menneskerettighedskonvention.⁵ EF-domstolen har ved sin retspraksis dog fastslået, at der i EU-retten ved uskrevne principper findes grundrettigheder, og at disse hentes i såvel Den Europæiske Menneskerettighedskonvention som i de fælles forfatningstraditioner i medlemslandene.⁶ I spørgsmål vedrørende grundlæggende rettigheder har begge domstole dermed Den Europæiske Menneskerettighedskonvention som primær retskilde.⁷

Det indbyrdes forhold

Forholdet mellem Den Europæiske Menneskerettighedsdomstol og EF-domstolen har en række udfordringer for såvel domstolene imellem som for forholdet mellem EU og Europarådet. Disse udfordringer knytter an til kompetencefordelingen mellem organisationerne og domstolene, da det ikke længere er muligt at adskille deres kompetenceområder lige som, domstolenes afgørelser har betyd-

1 <http://www.eu-oplysningen.dk/> - Er den Europæiske Menneskerettighedsdomstol en del af EU-systemet?

2 www.ft.dk - Folketinget: Europæiske domstole

3 <http://www.eu-oplysningen.dk/> - EF-domstolen

4 www.ft.dk - Folketinget: Europæiske domstole

5 Claus Gulmann i Rask Madsen & Christoffersen: Menneskerettighedsdomstolen (2009)

6 Claus Gulmann i Rask Madsen & Christoffersen: Menneskerettighedsdomstolen (2009)

7 Ann Maria Røddik Christensen i Rask Madsen & Christoffersen: Menneskerettighedsdomstolen (2009)

ning uden for deres eget retssystem. Forholdet og disse udfordringer er blevet diskuteret gennem årtier, og af relevans kan nævnes fuldmægtig Ann Maria Røddik Christensens redegørelse for, hvordan to så magtfulde internationale domstole kan eksistere og fungere side om side, samt virkningen af domstolens virke på hinanden. I artiklen vurderes det, at domstolens overlappende kompetencer bevirker, at de inspirerer hinandens fortolkning såvel som kontrollerer, legitimerer og validerer hinandens arbejde, og at det derfor lidt forenklet kan hævdes, at jo flere kompetencer de to domstole deler, des større mulighed vil der være for gensidig kontrol og inspiration.⁸

Beskyttelsen af grundlæggende rettigheder efter Lissabon-traktaten

Lissabon-traktaten gør Den Europæiske Unions Charter om Grundlæggende Rettigheder juridisk bindende og styrker og forbedrer dermed beskyttelsen af grundlæggende rettigheder for alle EU-borgere.⁹ I denne sammenhæng er det centrale element imidlertid ikke, at rettighederne gøres juridisk bindende. EF-domstolens retspraksis har fastslået, at der som uskrevede principper findes grundrettigheder, som Domstolen er forpligtet til at efterleve og trods den manglende juridiske binding har EF-domstolen sikret, at EU-borgernes rettigheder er beskyttet. Det er imidlertid revolutionerende, at Den Europæiske Unions Charter om Grundlæggende rettigheder ikke kun omhandler første- og andengenerations menneskerettigheder: De civile, politiske, økonomiske, sociale og kulturelle rettigheder. Chartret inkluderer yderligere tredjegerationsrettigheder, hvilket er første gang, at sådanne rettigheder er omfattet af en traktat. Eksempler på tredjegerationsrettigheder er retten til rent drikkevand, retten til rent miljø, retten til beskyttelse af personoplysninger og bioetiske rettigheder. Menneskerettighederne er alle af samme værdi og vigtighed.¹⁰

Det indbyrdes forhold efter Lissabon-traktaten

Det er ovenfor fastslået, at de europæiske grundlæggende rettigheder med Lissabon-traktaten ikke kun gøres juridisk bindende,

men også udvides med tredjegerationsrettigheder, der skal gælde på lige fod med første- og andengenerationsrettigheder. Vil EF-domstolens og Den Europæiske Menneskerettighedsdomstols kompetencer i fremtiden forblive overlappende, som det indtil Lissabon-traktaten og det nye Charters ikrafttræden er tilfældet? Vil Den Europæiske Unions Charter om Grundlæggende Rettigheder betyde, at EF-domstolens kompetencer overskrider Den Europæiske Menneskerettighedsdomstols kompetencer, og hvilke konsekvenser har dette? Der peges på, at det relativt uproblematisk forhold mellem de to domstole skyldes, at Domstolene har været enige om at anvende et princip om conflict avoidance, hvorved det fremgår af praksis, at de to Domstole yderst sjældent modsiger hinandens domme.¹¹ Hvorvidt dette princip vil være gældende fremover er imidlertid uvist, eftersom EF-domstolens udvidede kompetencer betyder, at de før så overlappende kompetencer mellem de to domstole nu alene omfatter civile, politiske, økonomiske, sociale og kulturelle rettigheder og dermed ikke de nye tredjegerationsrettigheder. Det vurderes, at Menneskerettighedsdomstolen har tjent som forbillede for EU i form af at være beskytter af menneskerettigheder. Vurderingen bygger på det faktum, at EF-domstolen ikke er part i Den Europæiske Menneskerettighedskonvention og ikke før har haft et katalog af menneskerettigheder i EU-traktaterne og at EF-domstolen derfor har betragtet Menneskerettighedsdomstolen som forbillede. Menneskerettighedsdomstolen er derfor ikke svækket af eksistensen af en konkurrerende domstol, tværtimod. EF-domstolen har, i stedet for at overtage Menneskerettighedsdomstolens rolle, valideret Menneskerettighedsdomstolens rolle ved at udvise en stor respekt for denne og dens afgørelser.¹² Med det nye Charter for Grundlæggende Rettigheder synes EU imidlertid at tage førertrøjen på, og overtage rollen som forbillede for andre domstole, heriblandt Den Europæiske Menneskerettighedsdomstol.

Er rollerne byttet om?

Den nye situation Domstolene imellem stiller beskyttelsen af europæiske menneskerettigheder i et nyt lys. Det er ovenfor beskrevet

8 Ann Maria Røddik Christensen i Rask Madsen & Christoffersen: Menneskerettighedsdomstolen (2009)

9 www.jp.dk Mrutyuanjai Mishra (031109)

10 www.jp.dk Mrutyuanjai Mishra (031109)

11 Ann Maria Røddik Christensen i Rask Madsen & Christoffersen: Menneskerettighedsdomstolen (2009)

12 Ann Maria Røddik Christensen i Rask Madsen & Christoffersen: Menneskerettighedsdomstolen (2009)

vet, hvordan forskningen af Den Europæiske Menneskerettighedsdomstol og EF-domstolen blandt andet har fokuseret på, hvorledes domstolenes virke påvirker hinanden ved at øge kontrollen og beskyttelsen af europæiske menneskerettigheder. Den nye situation sætter dog forholdet i et nyt lys, og nye spørgsmål må derfor stilles. Et centralt spørgsmål er hvordan lande, der kun er medlemmer af Europarådet, skal forholde sig til den nye situation. Europarådet består af 47 medlemslande¹³ og der er derfor en lang række lande, hvis borgeres rettigheder ikke varetages af begge domstole, men alene af Den Europæiske Menneskerettighedsdomstol. Vil det nye Charter betyde, at borgerne i EU's 27 medlemslande er bedre beskyttet end borgere i de lande i Europarådet, som ikke er en del af EU? Kigger man bort fra dette element, er det også relevant at spørge, om de to domstole vil kunne fortsætte deres samarbejde, der validerer og kontrollerer hinanden som det indtil videre har været tilfældet? Vil domstolene forblive samarbejdspartnere eller blive konkurrenter, og hvilke konsekvenser har dette for beskyttelsen af europæiske menneskerettigheder? Sidst er det også relevant at

spørge, hvorvidt EU vil kunne favne så bredt, som det er nødvendigt for at varetage disse nye rettigheder?

Det er endnu ikke muligt at besvare disse spørgsmål. Situationen er så ny, at der stadig mangler den nødvendige diskussion af Chartrets omfang, før dets fulde betydning vil være klar. Mens diskussionen om Lissabontraktaten i de forgange år har været betydelig, har den i langt højere grad handlet om folkeafstemninger, demokratiske principper og nye topposter end tilføjelsen af Den Europæiske Unions Grundlæggende Charter for Rettigheder, der stille er forbigået de flestes opmærksomhed. Artiklen her viser, at trods det positive i, at EU sikrer borgernes rettigheder juridisk, vil Chartret uundgåeligt have betydning for forholdet og varetagelsen af menneskerettigheder ved samarbejdet mellem EF-domstolen og Den Europæiske Menneskerettighedsdomstol. Domstolenes samarbejdsvilje og anerkendelse af hinanden bør imidlertid give læseren troen på, at domstolene endnu engang vil komme udfordringerne i møde og sammen sikre de europæiske menneskerettigheder bedst.

13 <http://www.coe.int/> - Europarådets hjemmeside

Levner EU plads til et fortsat nordisk samarbejde?

Islands ansøgning om EU-medlemskab gør det endnu en gang aktuelt at diskutere, hvorvidt der er plads til og brug for et særegent nordisk samarbejde. Hvis de nordiske lande alligevel samarbejder inden for EU, bliver det nordiske samarbejde i Nordisk Råd og Nordisk Ministerråd så overflødigt, eller bliver det regionale nordiske samarbejde vigtigere i takt med en eventuel udvidelse af EU?

Af Nanna Kathrine Pedersen

Med udsigt til islandsk medlemskab af EU, indtræder endnu et land fra det nordiske samarbejde i den Europæiske Union – i forvejen er Danmark, Sverige og Finland medlemmer og Norge er med i EØS-samarbejdet. For kritikerne, er Islands ansøgning om optagelse i Unionen et tegn på at det nordiske samarbejde er ved at have udspillet sin rolle, mens andre mere positive røster lægger vægt på den øgede nordiske tyngde i EU ved et eventuelt medlemskab til Island.

Ændrede betingelser for nordisk samarbejde

Det nordiske samarbejde blev formaliseret i 1952 i Nordisk Råd, men længe før det har der været nordisk samarbejde med et fælles kultur- og værdifællesskab som grundsten. Konteksten for det nordiske samarbejde blev ændret med afslutningen af den kolde krig og de geopolitiske forandringer der fulgte efter. Siden starten af 1990'erne er den politiske scene i Europa blevet mere og mere EU-centreret og en naturlig følge af dette er, at der er kommet mere fokus på EU i det nordiske samarbejde – i særdeleshed med Sverige og Finlands indtrædelse i EU i 1995.¹ I "Norden i Fremdrift – Det danske formandskabsprogram for Nordisk Ministerråd 2010" fremhæves det således, at EU har en stadig større betydning for de nordiske lande. Danmark vil derfor lægge stor vægt på EU-vinklen i det nordiske Ministerråds samarbejde og der lægges vægt på, at en væsentlig opgave for det nordiske samarbejde er at sørge for, at implementeringen af EU-lovgivningen i de nordiske lande sker i samme tempo og udstrækning². Til

gængæld, eller måske netop derfor, anser EU-Kommissionen ligeledes Nordisk Ministerråd som en værdifuld og aktiv partner i implementeringen af den netop vedtagne Østersøstrategi.³

I takt med internationalisering og globalisering er der mange politiske mål, som det ikke længere er meningsfuldt at forfølge snævert i en nordisk kontekst, men hvor de nordiske lande i samarbejde kan forfølge politiske mål i andre internationale beslutningsfora – herunder EU.

Nordens stemme

"Tiden er moden for en nordisk røst i EU". Ordene er Jan Erik Enestams, direktør i Nordisk Råd. Han fremhæver, at jo større "EU-familien" bliver, des mere gavnlig bliver en systematisk nordisk politik i EU-sammenhæng. Norden koordinerer allerede sin miljøpolitik ved, at EU-miljøspørgsmål diskuteres af de nordiske miljøministre før spørgsmålene behandles i Ministerrådet i Bruxelles.⁴ Enestram foreslår derfor, at koordineringen inden for miljøpolitikken skal danne forbillede for nordisk praksis inden for andre politikområder. Netop miljøpolitikken fremhæves af universitetslektor Gunnhildur Lily Magnúsdóttir som et politikområde, hvor det er lykkedes for Danmark, Finland og Sverige at sætte et tydeligt præg på EU's politik. Magnúsdóttir fortalte på en konference den 25. november 2009 i Nordisk Ministerråd, at selvom de tre nordiske EU-lande har mindre end syv pct. af stemmeandelen i EU's Ministerråd, har de haft succes til at udnytte Nordens stærke grønne image til at påvirke Unionens miljøpolitik – især i de indledende forhandlingsfaser. I samme forum

1 "Togehet or apart – The Nordic Council and the EU", Mittengruppen I Nordisk Råd (2009)

2 www.norden.org: "Norden skal gøre en forskel i EU" (261109)

3 www.norden.org: "Norden skal gøre en forskel i EU" (261109)

4 www.norden.org: "Tiden mogen för nordisk röst i EU" (240108)

nævnte Árni Þór Sigurðsson, formand for det islandske Altings Udenrigsudvalg, at Island ved EU-medlemskab gerne så Norden som inspirator til at gøre EU's lovgivning på fiskeriområdet mere bæredygtig.⁵

Nordisk aftryk på Østersøstrategien

På EU-topmødet den 29.-30. oktober 2009 vedtog EU's stats- og regeringschefer en samlet strategi for Østersøregionen. Otte medlemsstater (Danmark, Estland, Finland, Letland, Litauen, Sverige og Tyskland) er omfattet af EU-strategien for Østersøområdet. Strategien sigter mod at fremme samarbejdet mellem de medlemsstater, der grænser op til Østersøen, med henblik på at arbejde med udfordringer for dette område, særligt miljøproblemer.⁶ Herudover indeholder strategien en række andre mål om at styrke den regionale økonomis konkurrenceevne med fokus på forskning og innovation, udvikle energi- og transportforbindelser og forbedre sikkerheden i regionen – især på det maritime område. Strategien indeholder en udførlig handlingsplan bestående af 80 flagskibsprojekter inden for 15 prioriterede områder.⁷ Østersøstrategien opstiller følgende overordnede mål for regionen:

- En miljømæssigt bæredygtig region
- En velstående region
- En tilgængelig og attraktiv region
- En sikker region⁸

Nordisk ministerråd fremlagde under udformningen af Østersøstrategien en række forslag til, hvad strategien skulle indeholde og hvordan det nordiske samarbejde kunne tænkes at bidrage til gennemførelsen af tiltagene. Som resultat af dette står Nordisk Ministerråd blandt andet i spidsen for oprettelsen af en fond for innovation og forskning i Østersøregionen og betragtes af EU-Kommissionen som en vigtig partner for en succesfuld gennemførelse af projekterne i strategien. Generalsekretær i Nordisk Ministerråd Halldór Ásgrímsson, fremhæver Nordens langvarige erfaring med samarbejde

med de baltiske lande og Nordvestrusland som en vigtig ressource i implementeringen af Østersøstrategien.⁹ I en fælles kronik understreger Halldór Ásgrímsson og Uffe Ellemann Jensen det Nordiske Ministerråds ambitioner for deltagelse i Østersøstrategien:

”Det er en vigtig strategi i forhold til udviklingen af regionen inden for rammerne af det europæiske samarbejde, og det nordiske aftryk er omfattende. De nordiske EU-lande har påtaget sig et stort og vigtigt ansvar - og Nordisk Ministerråd vil, som en aktiv partner i strategiens handlingsplan, bidrage til gennemførelsen af strategien.”¹⁰

Østersøregionen er med vedtagelsen af Østersøstrategien den første makroregion i EU og kan meget vel komme til at fremstå som forbillede for fremtidige makroregionale tiltag inden for EU. Den regionale udvikling fortsætter i EU - således har Det Europæiske Råd anmodet Kommissionen om at udforme planerne for en Donau-strategi inden udgangen af 2010¹¹.

Nordens rolle i fremtidens EU

Udviklingen hen mod makroregioner er en konsekvens af EU's udvidelse. Et samarbejde mellem 27 medlemslande og flere ansøgerlande, der venter på chancen for optagelse i Unionen, betyder at EU for fremtiden vil være en blandet flok. Udviklingen af makroregioner inden for EU er en metode til at imødegå de udfordringer, der følger af geografisk og kulturel diversitet. Strategierne for makroregionerne vil have til formål at styrke den politiske koordinering og konsolidere lovgivningen med en integreret strategi i medlemsstater, der geografisk ligger tæt på hinanden, har de samme udfordringer og mål, som bedst løses med regionalt samarbejde. I EU's regionsudvalg lægges der vægt på, at makroregionerne bør være et samarbejdsinstrument og ikke må blive endnu et institutionelt niveau mellem medlemslandene og EU, da dette vil øge afstanden fra borgeren til EU¹².

5 www.norden.org: "Norden skal gøre en forskel i EU" (261109)

6 www.europa.eu: "Pressemeddelelse: EU gør klar til den største begivenhed på den regionalpolitiske dagsorden" (021009)

7 www.europa.eu: "Pressemeddelelse: EU gør klar til den største begivenhed på den regionalpolitiske dagsorden" (021009)

8 www.ec.europa.eu: "EU-strategien for Østersøområdet"

9 www.norden.org "Nordisk aftryk på EU's Østersøstrategi" (100609)

10 Information, 090909 "Østersøregionen kan afgøre EU's fremtid" Af Halldór Ásgrímsson og Uffe Ellemann-Jensen. Information (090909)

11 www.europa.eu: "Pressemeddelelse: EU gør klar til den største begivenhed på den regionalpolitiske dagsorden" (021009)

12 "Regionsudvalget – underudvalget for territorial samhørighed. Arbejdsdokument" (201109)

Opfattelsen af en makroregion som samarbejdsinstrument for koordinering minder i vid udtrækning om det eksisterende nordiske samarbejde. Det nordiske samarbejde har ligesom det makroregionale samarbejde til formål at mindske samarbejdsforhindringer gennem koordinering. Bertel Haarder, minister for nordisk samarbejde, fremhæver den nordiske 'samarbejdsrefleks' og uformelle struktur som forbilledligt for andet regionalt samarbejde, der i højere grad indeholder et politisk frem for juridisk bindende samarbejde.¹³

Kritikerne pointerer, at EU's portefølje efter-

hånden omfatter alle politikområder og at det nordiske samarbejde er lavt prioriteret af de nationale politikere. Tilhængerne ser derimod kultur- og værdifællesskabet i det nordiske samarbejde som et fortsat vigtigt supplement til samarbejdet inden for EU. Set i dette lys vil EU i fremtiden sætte rammerne for det nordiske samarbejde, der til gengæld, qua den store erfaring, kan påvirke rammerne for uformelt regionalt samarbejde og bidrage til politikudvikling på de områder hvor de nordiske lande har fælles interesser og står stærkt – eksempelvis miljø og klimaområdet.

13 www.norden.org: "Norden skal gøre en forskel i EU" (261109)

Norge og den manglende EU-debat

Norge kan på sigt komme til at stå isoleret i et Europa, der er forenet i EU-samarbejdet. Men hvad er det, der afholder nordmændene, der i både 1972 og 1994 sagde klart nej til et norsk medlemskab af EU, fra at søge om optagelse? Og hvorfor var der ved det netop overståede Stortingsvalg næsten ingen fokus på EU?

Af Tommy Gjedde

Ved det norske Stortingsvalg den 14. september 2009 vandt den rød-grønne alliance, bestående af Arbeiderpartiet, Socialistisk Venstreparti og Senterpartiet, fire år mere ved magten. Ugerne op til valget, der resulterede i en ny periode for statsminister Jens Stoltenberg (Arbeiderpartiet), var interessant set fra et EU-perspektiv. En debat om et eventuelt norsk medlemskab af EU var nærmest ikke-eksisterende. Den fraværende EU-debat under valget skal ses i lyset af to begivenheder, der på (kort) sigt vil kunne få indflydelse på nordmændenes forhold til EU.

Den 17. juli afleverede Island sin ansøgning om optagelse i EU, og den 2. oktober stemte irerne om Lissabon-traktaten. Hvis Island bliver optaget i EU, vil det erstatte Islands samarbejde i Det Europæiske Økonomiske Samarbejdsområde (EØS), som udover Norge også har deltagelse af Liechtenstein. Hvis man tager Liechtensteins størrelse og indbyggertal på 34.000 i betragtning, mener flere, heriblandt professor i statsvidenskab Janne Haaland Matlary ikke, at det er realistisk, at EØS-samarbejdet kan fortsætte.¹ Det kommer dermed til at betyde, at Norges tilhørsforhold til EU skal redefineres.

Den 14. september 2009 vidste ingen endnu, hvor irerne ville sætte deres kryds, men ikke desto mindre var det en sag, der uanset udfaldet, ville få betydning for Norges videre samarbejde med EU. Derfor kan den manglende fokus på Norges forhold til EU under valgkampen virke mærkværdig.

Efter det irske ja til Lissabon-traktaten er

Norges situation forringet. Torbjørn Jagland (Arbeiderpartiet), der pr. 1. oktober blev valgt som generalsekretær for Europarådet fastslår: "Med den nye traktat får Det Europæiske Råd og Europa-Parlamentet større magt. Norge har sit formelle forhold til EU gennem Europa-Kommissionen, og ikke til de to organer, som får mere magt. Dette bliver vanskeligt for Norge".²

Til trods for Islands ansøgning om optagelse i EU og Irlands ja til Lissabon-traktaten, ser det heller ikke efter valget i Norge ud til, at EU er et område, der fokuseres på. Et besøg på den norske regerings hjemmeside viser, at EU end ikke nævnes på forsiden som et politisk tema, man kan søge information omkring.³

Hvad er så grunden til, at der er så stille omkring EU i Norge, når Unionen for det meste af Europa har en væsentlig betydning? Årsagen til den manglende fokus skal blandt andet findes internt i de to blokke, der udgør Stortinget, og i den norske udenrigspolitik.

Polariseringen i norsk politik

Ifølge Sigmund Aas (Venstre) er Arbeiderpartiet og Høyre de eneste partier, der er positivt indstillet overfor et EU-medlemskab. Der er mange i Venstre, der er for, men officielt har Venstre foreløbigt et nej-standpunkt. Når den rød-grønne alliance gik til valg på et fælles regeringsalternativ, var det udelukket for denne alliance at søge norsk EU-medlemskab i Stortingsperioden. Et nej til EU er en af de vigtigste sager for Senterpartiet, og også i Socialistisk Venstreparti betyder et nej til EU meget. Denne betingelse er derfor helt afgørende for regeringsplatformen.

1 Aftenposten (180209)

2 Abcnhyheter (061009)

3 www.regjeringen.no

På den borgerlige side er det ikke mindre problematisk. Det klareste regeringsalternativ for oppositionen var et samarbejde mellem Høyre, Venstre og Kristelig Folkeparti. Som Venstre har også Kristelig Folkeparti på et landstyre-møde vedtaget, at Norge ikke bør søge om EU-medlemskab. Det ville derfor være splittende for sådan en alliance at gå til valg på EU-spørgsmålet.

Fremskrittspartiet er et kapitel for sig. For selv om det er Norges største borgerlige parti, og ved valget blot fik et mandat mindre end Høyre, Venstre og Kristelig Folkeparti tilsammen (41 mod 42), ville de ved en eventuel borgerlig sejr i september ikke kunne forvente at blive inviteret med i et regeringssamarbejde.⁴ Årsagen hertil skal findes hos et par af de andre borgerlige partier, hvor Venstres Lars Sponheim, som gik af som formand på grund af et dårligt valg (fra 10 mandater til 2), efter valget stolt fremhævede, at Venstre gennem valgkampen havde taget afstand fra Fremskrittspartiets populistiske visioner.⁵ Desuden har Høyres og Fremskrittspartiets formænd, Erna Solberg og Siv Jensen, trods Høyres åbning for et muligt samarbejde, flere gange været ude med riven efter hinanden i den offentlige debat.⁶

Fremskrittspartiet har siden Stortingsvalget i 1993 haft en fremgang på 31 mandater. Mange nye vælgere er kommet til fra Senterpartiet, der for bare 16 år siden oplevede at blive Stortingets andenstørste parti. Det gode valg dengang for Senterpartiet kunne tilskrives en klar profil som EU-modstander. Så selvom Senterpartiet stadig er imod et medlemskab af EU, har Fremskrittspartiet overtaget dets vælgere. Det er blandt andet sket ved at føre valgkamp på at kriminalisere flygtninge og asylansøgere.⁷ Blandt de nordmænd, der er EU-modstandere, og som førhen stemte på Senterpartiet, bor mange

i de små kystkommuner. Der har der altid eksisteret skepsis overfor områder, der ikke er norske. Det handler ikke kun specifikt om EU og asylansøgere, men også en frygt for alt der er fremmed.⁸

En undersøgelse lavet af analysebureauet Sentio, har vist, at lidt under halvdelen af de 41 repræsentanter for Fremskrittspartiet i Stortinget går ind for et EU-medlemskab.⁹ Fremskrittspartiet har endnu ikke valgt side i EU-debatten, men henviser til, at spørgsmålet skal afgøres ved en folkeafstemning.¹⁰

Norge i verden

Den aktive udenrigspolitik er et af fire områder, den norske nej-side har valgt ud som et argument for, at Norge ikke skal være medlem af EU. Grunden er, at hvis Norge står udenfor EU, vil de stadig være i stand til at "føre en solidarisk handels- og bistandspolitik overfor den fattige del af verden".¹¹ Einar Lie, som er professor i historie med speciale i olieøkonomi ved Oslo Universitet, udtaler, at "Norge ser sig selv som et vigtigt land. Det norske selvbillede er, at dette lille land er vigtigt i verden. Den materielle velstand har gjort, at vi faktisk synes, vi kan gøre en forskel, for eksempel som fredsmæglere i Sri Lanka".¹² Han mener, det er fundet af olie, der skal tilskrives nordmændenes opfattelse af sig selv: "Det har på en måde forstærket det norske, at der tilfældigvis er fundet olie på den norske sokkel".¹³

Netop olien, mener journalist Simen Sætre, også er et af svarene på, hvorfor den norske EU-skepticisme er så udtalt: "En rig oliestat har mindre interesse i et forpligtende samarbejde med andre stater".¹⁴

Hvordan er fremtidsudsigterne for norsk EU-medlemskab?

En meningsmåling lavet af analysebureauet

4 www.document.no (130909)

5 Information (150909)

6 Information (150909)

7 Information (150909)

8 Information (150909)

9 Verdens Gang (271009)

10 Information (150909)

11 www.neitileu.no (200908)

12 Information (140909)

13 Information (110909)

14 Information (110909)

Respons i november 2009 viser, at der stadig er flertal blandt de norske nej-sigere. Ved en eventuel afstemning vil 58 pct. af vælgerne stemme nej, mens 42 pct. vil stemme ja til EU-medlemskab.¹⁵ Der er altså stadig et forholdsvist stort antal nej-sigere i Norge. Hvad der skal til, for at få nordmændene til at ændre holdning til EU, kan være svært at spå om.

Island har søgt om optagelse med ryggen mod muren. De valgte først at søge om EU-medlemskab, da finanskrisen opstod og truede landet med bankerot. Irernes ja til Lissabon-

traktaten kan også hænge sammen med den økonomiske krise. Landet har oplevet en eksploderende arbejdsløshed, hvilket kan have skræmt til et ja, da det ikke er ønskeligt at stå isoleret i Europa midt i en krisetid.¹⁶

Så hvad skal der til? Vil Norge først nærme sig et EU-medlemskab, når landet bliver smidt ud i en krise, der er så stor, at selv ikke oliemilliarderne kan redde landet? Det kan være, vi først får svaret i 2020, når olien – måske – er sluppet op.¹⁷

15 Børsen (161109)

16 Information (300909)

17 Information (110909)

Tidligere udgaver af **BAG OM EU-SAGERNE**

Herunder en indholdsoversigt over fire af de tidligere udgaver af **BAG OM EU-SAGERNE**. Du er meget velkommen til at ringe eller skrive til os, hvis du er interesseret i en tidligere udgave eller nogle af Europabevægelsens andre publikationer. Disse kan også hentes fra www.eubev.dk.

BAG OM EU-SAGERNE

Juni 2009 (Nr. 39)

- Europas demografiske udvikling
- Det østlige partnerskab
- EU's ligestillingspolitik
- Island i EU 2011?
- Libertas – en paneuropæisk fiasko
- Udvidelsen fem år
- EU og dansk lovgivning

Februar 2009 (Nr. 38)

- Fælles asylpolitik i EU
- 30 år med direkte EP-valg
- Patientrettigheder og sundhedsydelse i EU
- EU som international aktør
- Vækst og beskæftigelse
- Status på EU's udvidelse
- Euroen ti år

November 2008 (Nr. 37)

- Energiforsyning og monopoler
- Spillemonopoler i Kommissionens søgelys
- Telemonopoler
- Jernbanemonopol
- Europæiske postmonopoler på vej væk
- Dansk apotekermonopol under pres
- Bredbåndsmonopol

Juli 2008 (nr. 36)

- Den danske forsvarsundtagelse
- Retlige og indre anliggender
- Den danske euroundtagelse
- Unionsborgerskabet
- EU i hverdagen
- Norge: Den halve europæer
- EF-domstolen

Den Danske Europabevægelse arbejder for et tæt europæisk samarbejde og for fuld dansk deltagelse heri. Vi er en tværpolitisk organisation med mange forskellige medlemmer, men en vigtig ting til fælles: Vi går alle ind for et forpligtende samarbejde mellem de europæiske lande.

Den Danske Europabevægelse har mange lokale aktiviteter og arrangerer debatmøder, kurser, rejser og meget mere. Som medlem af Den Danske Europabevægelse får du del i alle disse tilbud.

Derudover udgiver vi en række nyhedsbreve, notater og publikationer om aktuelle europapolitiske emner, som medlemmer naturligvis får tilsendt.

Ønsker du at vide mere, eller blive medlem af Den Danske Europabevægelse, så indsend denne kupon, eller gå ind på vores hjemmeside **www.eubev.dk**

-
- Jeg vil gerne vide mere om den Danske Europabevægelse
 - Jeg vil gerne være medlem af Den Danske Europabevægelse. kr. 195 pr. år
 - Jeg er over 65 år og vil gerne være seniormedlem. Kr. 100 pr. år
 - Jeg er under 30 og vil gerne være ungdomsmedlem.
Kr. 100 pr. år / kr. 25 for medlemmer af Europæisk Ungdom
 - Jeg vil gerne abonnere på "Bag om EU-sagerne".
Kr. 150 pr. år for ikke-medlemmer / kr. 75 pr. år for medlemmer

Navn: _____

Adresse: _____

Postnr./By: _____ / _____

Sendes til:

Den Danske Europabevægelse
Bremerholm 6, 1069 København K
Tlf. 33 141 141 / fax 33 15 54 84
www.eubev.dk